HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

העומד מאליו. אלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי דלא הזמינוהו לכך: **הילא דלא סמכינן עליה מאחמול.** שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: **ולאישתמושי באילן.** ויעלה ויתלוש ביום טוב: **היה שם.** בספסי בירלאות תניא בפרק שני: **חילא הקנים.** קנים מחוברים. חילת שהיו נטועים כסדר מחילה: **דיומד.** מפרש בפ' שני (ה) דיו עמודין עמוד אחד גרלה כשנים שעשאו כמרזב ונוטה אחד מממילותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד' דיומדין לד' הפילות יש לכל מחילה ב' אמות עומד אמה מכאן ואמה מכאן:

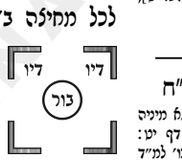

לדבעא מיניה. בפרק שני (ו): **המסיך.** נופו נוטה סמוך לארץ ראש הגוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה: **אין מטלטלין בו.** אם היה היקפו יותר מבית סאתים כחצי המשכן. ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחילה שאין בה שתי וערב בהלי פירקא (ד' מז:) ולהיקף אלא הוקף לדירה בפ' שני (ד' כד.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר כו' הואיל ולאו להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא: **משום דהוי דירה שאשמישה לאויר.** לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ועשויי' להגיל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפ' שני (ד' כב.) כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקלה וחצר ואפילו י' כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים אסור דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא דר שם: **שבא נאל.** קדש עליו היום וקנה שם שביתתו: **גבוה עשרה.** דלמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף: **וכן נקע.** אחד מנקיבי הסלעים: **והוא מד' אמות עד בית סאתים.** הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו הוא הלכך מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחיצותיו מועילות לו שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים. להכי נקט מארבע אמות ואילך דאם היה פחות מד' אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחיצותיו מאי מהני בלאו מחילה נמי מקום לכל אדם ד' אמות בפרק מי שהוליאוהו (לקמן ד' מא.): **ושיבולות מקיפות אותה.** שהניח גבוליה(ט) סביב מלקוטר ושבלים גבוהין י' עסקינן: **הא ונקע מאי איכא למימר.** מימות עולם הן: **היולאות מן הגדר.** זו למעלה מזו: **למיסר בניינא.** שאם ירצה לעשות מחילה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו שכן דרך הבנאין לעשות ובעניין אחר אינו יכול לבנך בנין אחד בנין שני: **לסמוך לדיקלא.** דקל היה עומד אצל פתח המבוי: **הא סמכינן הוי נחי.** אלמא הלכה כאביי: **לימא בדלא סמכינן עליה פליגי.** ולאביי דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך לדיקלא ואתן קיש לן הלכתא כאביי אלא העומד מאליו: ומתרץ **לא ס"ד.** דוודאי בדסמכינן עליה פליגי אבל לא סמכינן דברי הכל אינו לחי כהאוא עובדא **דדיקלא דרב: ברקא.** יציע: **דהוה כי בר חבוא.** והיה עמוד הסומך את היציע עומד ברשם מבוי אחר: **ואפליגו בה בוי שייהו.** אביי שרי למיסמך עליה ורבא אסר אלמא בדסמכינן עליה פליגי. והלכתא כאביי בהא דזו היא אחת מיע"ל קג"ס שהלכה כאביי(יא): **מתני' ומטמא משום גולל.** אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם בהלכ כמת עצמו ואפי' ניטל משם דתניא בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) כל אשר יגע על פני השדה(יב) לרבות גולל ודופק: ורבי

איתמר לחי העומד מאליו אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול אביי אמר א הוי לחי דהא סמכינן עליה מאתמול רבא אמר לא הוי לחי כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי לא הוי לחי קא סלקא דעתך כי היכי דפליגי בלחי פליגי נמי במחיצה ת"ש (ו) ב העושה סוכתו בין האילנות ואילנות דפנות לה בשירה הכא במאי עסקינן שנטען מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא ליגזור דילמא אתי לאישתמושי באילן קמ"ל ת"ש (ז) היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד הכא נמי במאי עסקינן שעשאן מתחילה לכך אי הכי מאי (ח) ג קמ"ל [קמ"ל] חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה טפחים (ט) כדבעא מיניה אביי מרבה ת"ש (י) ג אילן המסיך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מטלטלין תחתיו הכא נמי במאי עסקינן שנטעו מתחילה לכך אי הכי ליטלטל בכולו אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בית סאתים משום דהוי דירה שתשמישה לאויר (יא) אין מטלטלין בה אלא בית סאתים ת"ש (יב) ד שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכי תימא הכא נמי שעשה מתחילה לכך בשלמא קמה לחיי אלא תל ונקע מאי איכא למימר אלא ה במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה כי פליגי בלחי אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא לטעמיה דאמר (יג) לחי משום היכר אי עבידא בידים הויא היכר ואי לא לא הוי היכר ת"ש אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר שלשה צריך לחי אחר הכא נמי שבנאן מתחילה לכך אי הכי פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא קמ"ל ת"ש (יד) דתני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי הכא נמי שעשאו מתחילה לכך אי הכי מאי קמ"ל הא קמ"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי תא שמע דרב הוה יתיב בההוא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא עד דאתא נפל לחיא אחוי ליה בידיה קם אדוכתיה אמר ליה רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא אמר (טו) דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא מי סמכינן עליה מאתמול דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עליה פליגי הא סמכינן עליה הוה לחי לא ס"ד דההוא ברקא דהוה בי בר חבו דהוו פליגי בה אביי ורבא כולי שנייהו: **מתני'** (טז) בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים (יז) ורבי מאיר אוסר (יח) מוקי לה דעביד לה בהולא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שברוח מנענעת לכאן ולכאן אינה מחילה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו חולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הצוף: **אי הכי מאי למימרא.** ולא סגי בשיוצא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אלו חדא: **תל ונקע מאי איכא למימר.** ולא תקשי מכאן למ"ד (יט) מחילה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחילה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי לטעמיה.** היינו לחד ליצנא דלעיל גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו (ז' ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחיצה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל (כ) אחד זה ואחד זה משום היכר ור"ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דבר הונא אית ליה בפירקין (ד' יז.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה: תלמוד

תא שמע העושה סוכתו. בפ' היקף (סוכה ד' כ:) מוקי לה דעביד לה בהולא ודפנא דלא תקשי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח פירוש שברוח מנענעת לכאן ולכאן אינה מחילה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין הוי רוב דופן מעובי האילן שאינו חולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הצוף: **אי הכי מאי למימרא.** ולא סגי בשיוצא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אלו חדא: **תל ונקע מאי איכא למימר.** ולא תקשי מכאן למ"ד (כ) מחילה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחילה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי לטעמיה.** היינו לחד ליצנא דלעיל גבי היה גבוה מכ' ובא למעטו (ז' ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחיצה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל (כ) אחד זה ואחד זה משום היכר ור"ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דבר הונא אית ליה בפירקין (ד' יז.) שבת הואיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה: תלמוד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדבעא מיניה בפ' שני. ע"כ סוף דף יט: (ב) תוס' ד"ה תל וכו' למ"ד ממילא. נ"ב בפרק היקף [סוכה כד.]:

גליון הש"ם

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לקמן דף כב ע"א:

מוסף רש"י

המשך מעמוד קודם. **טהורין.** לתוקמקם כלי עץ לשק דמיטלטל מלא ויקון, וחבו אינו מיטלטל מלא, דגדול יותר מדי ואם יטלטלוהו ישבר בידיהם (ש"ם). נימוקו עמו. מים וקו, דבר יבש כקו המשקולת (לקמן נא.) אי: פירוש עמו לתת טעם לכל דבריו, שהיה מייסב את דבריו (גיטין סז.) אי: שעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.). **ורחורנן.** לרבי ספוקן (ברכות מד.). **פוק חזי מאי עמא דבר.** היאך נוהגים, וכבר נהגו לנכך בתחלה שהכל ולבסוף בוכה נפשות רבות ומקרינן על כל מה שבכל (שם מה.). עד כאן המשך מעמוד קודם.

העושה סוכתו בין האילנות. בגמרא ולא סמכה עליהן אבל הן דופומיה (סוכה כד:). **היה שם אילן.** בספסי בירלאות קאי, היה בתחת הפילות אילן שעוביו אמה לכל לד (שם). אי גדר. מרובע אמה על אמה, כל גדר סתם של אבנים הוא ואינך שיהא אמה על אמה כדי לאלקן לשמי מחיצות, אמה לאורך ואמה לעפון אי לדרום (שם). **נידון משום דיומד.** ב' עמודים שהיו מחיצה לכאן ולכאן, שבכך הקלו חכמים עליהם (שם). **אילן המסיך על הארץ.** שנופו נוטה לאמצע מכל גדליו סביב (לקמן צח:) נופו גדול מאד ואמצע הנוף כפופין סביב על האדמה (סוכה כד:). **מטלטלין תחתיו.** דלמרינן לבוד (לקמן צח: סוכה כד:) והרי יש כאן מחיצה עשרה (לקמן שם) ומחיצה זו גבוהה עשרה מצפנים, שהנוף ארוך הוא וכנובה שאילן הוא (סוכה שם). **שבת בתל.** קדש היום על אדם והוא בתל גבוה עשרה וקנה שם שביתתו (סוכה כה.). **והוא מארבע אמות ועד בית סאתים.** גדול הוא מארבע אמות אבל אינו יותר על בית סאתים (שם). **וכן בנקע.** גומא העשויה משבת ימי בראשית ווגל"ש (שם). **וקמה קצורה.** בגמרא. **ושיבולות.** נבוהות עשרה, **מקיפות אותה.** סביב, כל הני מחיצות אינהו לאיקף בית סאתים ולא ליותר מכאן, דלא נעשית לדירה, הלכך מהלך את כולה לאחר אבאילן, דכל אבאילן, דיומד, כשעשאו לכך. אי הכי מאי למימרא, כלומר אם מתחילה עשאו לכך הא פשיטא היא. ודחי לכדבעא אביי מרבה איצטריכא ליה, וכדבעינן למימר לקמן. תא שמע מיהא דתנן בהמוצא תפילין, אילן המיסך על הארץ כו'. ודחי הכא נמי בשעשאו לכך. אי הכי האי מחיצה מעלייתא היא, אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים. ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו' [כלומר אין שם בית]. ת"ש **שבת בתל גבוה** כו' **והוא** מד' אמות ועד בית סאתים, (מפני שהיא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתים), וכן בנקע עמוק י' כו' עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחילה לכך. ופרקינן במחיצות כ"ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה, כי פליגי בלחי. **אביי אמר לחי משום מחיצה.** ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה. **ורבא אמר לחי משום היכר,** ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר. ת"ש אבנים היוצאות מן הגדר, ונראות בולטות ומובדלות זו מזו, פחות משלשה אין צריך לחי אחר כו'.(ט) פי' למיסר בניינא. ת"ש דרב ורב הונא הוו יתבי במבוי, א' ליה רב לשמעיה אייתי לי מיא עד [ד]אתי שמעא נפל הלחי, א"ל רב קום אדוכתיך. והא אתא לאשמעינן דלא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי ביום טוב באילן. וכן נמי דחי במחיצת הקנים דתנינן דנידון משום דיומד, כשעשאו מתחלה לכך. אי הכי מאי למימרא, כלומר אם מתחילה עשאו לכך הא פשיטא היא. ודחי לכדבעא אביי מרבה איצטריכא ליה, וכדבעינן למימר לקמן. תא שמע מיהא דתנן בהמוצא תפילין, אילן המיסך על הארץ כו'. ודחי הכא נמי בשעשאו לכך. אי הכי האי מחיצה מעלייתא היא, אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים. ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו' [כלומר אין שם בית]. ת"ש **שבת בתל גבוה** כו' **והוא** מד' אמות ועד בית סאתים, (מפני שהיא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתים), וכן בנקע עמוק י' כו' עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחילה לכך. ופרקינן במחיצות כ"ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה, כי פליגי בלחי. **אביי אמר לחי משום מחיצה.** ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה. **ורבא אמר לחי משום היכר,** ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר. ת"ש

עין משפט נר מצוה

צא א מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה כב סמג עשין דרכנן ג טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יא:

צב ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף י: ג [מיי' פט"ז מהל' שבת הל' כד טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג]:

צג ד מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב ופכ"ד הלכה ד ופ"ז מהלכות עירובין הלכה ד סמג לאוין סה ועשין דרכנן ג טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ב:

צד ה מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

צה ו מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יב סמג עשין דרכנן ג טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

צו ז מיי' פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

רב נסים גאון

מחיצת קנים קנה קנה פחות משלשה איצטריכא ליה. כדבעא מיניה אביי מרבה. עיקר זו הבנינא בפרק עושין פסין (דף יט).

רבינו חננאל

מבוי יש לו חצי מבוי. פי' עשה לחי לחצי המבוי לארכו ונשתייר חצי המבוי החיצון בלא לחי יש לו להשתמש מן הלחי ולפנים במבוי. ולא גזרינן דילמא אתי לאישתמושי אפילו בחיצון. אמר רבא עשה לחי והגביהו מן הקרקע ג' טפחים, או הרחיקו מן הכותל ג"ט. (סימן) [כיון] דהיא מחיצה שהגדיים בוקעין בה לא עשה כלום. אמרי משמיה דשמואל אין הלכה כר' יוסי בהילמי, ומפורש בשבת פ' שמונה שרצים. ואין הלכה כר' יוסי בלחיים דבעי רוחב כל לחי ג' טפחים. וא"ל רב הונא בר חיננא אמרת לן בהילמי דאין הלכה כר' יוסי ולא [אמרת לן] בלחיים. ואמרינן מ"ש והא בין בהילמי בין בלחיים רבנן פליגי עליה. ואמרן משום דקאי ר' כוותיה, בעיניין חצר גדולה שנפרצה לקטנה ואוקמה גדולה ב"א אמה וקטנה בעשר, ור' דאמר בעינן שני פסין, וסבר לה כר' יוסי דאמר כל פס רחבו ג"ט, ומדחזינן דר' קאי כוותיה. ותוב דרב יהוד' דאמר משמיה דרב אין הלכה כר' יוסי בהילמי ולא בלחיים הדר ביה, משום דר' יוסי נימוקו עמו. ש"מ הילכתא כוותיה בלחיים. ואביי דאמר לרבא בר רב חנן כדבעא מיניה הילכתא מאי. א"ל פוק חזי היאך עמא דבר. איכא דמתני לה על השותה מים לצמאו אומר ברוך שהכל נהיה בדברו איתמר לחי העומד מאליו, כגון אילן וכיוצא בו, אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי. וסברוה כי היכי דפליגי בלחי הכי פליגי במחיצות. ת"ש העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות כשרה. ודחי רבא הכי, הכא במאי עסקינן בשעשאו לאילן מתחילה לשום דופן,

הגהות הגר"א

(ו) תוס' ד"ה תל וכו' למ"ד ממילא. נ"ב בפרק היקף [סוכה כד.]:

מוסר השכל

ג) נראה דל"ל כאן ולחי ה"ע שבאלן מתחילה לכך ת"ס פשיטא מהו דתימא למיסר בניינא.